

Note 2 - Viktige regnskapsestimater og skjønnsmessige vurderinger

Ved utarbeidelse av konsernregnskapet foretar ledelsen estimater, skjønnsmessige vurderinger og tar forutsetninger som påvirker effekten av anvendelsen av regnskapsprinsipper. Dette vil derfor påvirke regnskapsførte beløp for eiendeler, forpliktelser, inntekter og kostnader. I fjorårets årsregnskap er det redegjort nærmere for vesentlige estimater og forutsetninger i note 3 Kritiske estimater og vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper.

Pensjoner

SpareBank 1 SMN -konsernet har innskuddspensjonsordning. For ytterligere beskrivelse av pensjonsordningen, se note 22 i årsrapporten for 2022.

Konsernets pensjonsforpliktelser regnskapsføres i henhold til IAS 19R. Estimatavvik føres derfor direkte mot egenkapitalen og presenteres under andre inntekter og kostnader.

Ytelsesordningen ble besluttet avviklet i styremøte 21. oktober 2016. Ansatte i ytelsesordningen gikk over på innskuddsbasert pensjon fra første januar 2017, og har mottatt fripolise på opptjente rettigheter fra ytelsesordningen. Fripoliser forvaltes av SpareBank 1 SMN pensjonskasse som fra første januar 2017 er fripolisekasse. Det er opprettet en rammeavtale mellom SpareBank 1 SMN og SpareBank 1 Pensjonskasse som omhandler finansiering, kapitalforvaltning mv. På grunn av ansvaret SpareBank 1 SMN fremdeles har, vil fremtidig forpliktelse måtte innarbeides i regnskapet. Styret i SpareBank 1 SMN pensjonskasse skal være sammensatt av representanter fra konsernet og deltagere i pensjonsordningene i henhold til vedtektene i SpareBank 1 SMN pensjonskasse.

Det er foretatt ny beregning av konsernets pensjonsforpliktelser per 31. desember 2023:

Økonomiske forutsetninger	31.12.22	1.1.23	31.12.23
Diskonteringsats	3,00 %	3,00 %	3,20 %
Avkastning	3,00 %	3,00 %	3,20 %
Lønnsregulering	3,25 %	3,25 %	3,25 %
G-regulering	3,25 %	3,25 %	3,25 %
Pensjonsregulering	0,00 %	0,00 %	0,00 %
Arbeidsgiveravgift	19,10%	19,10 %	19,10 %

Demografiske forutsetninger

Dødelighet, giftemåls sannsynlighet etc	K2013 BE
Uførhet	IR73
Frivillig avgang	2% til 50år, 0% etter 50år

Bevegelse hittil i år konsern (mill.kr)	Sikret	Usikret	Totalt
Netto pensjonsforpliktelse IB	-240	6	-234
Korrigerings mot EK IB	0	0	0
Korrigerings mot EK UB	26	0	27
Netto pensjonskostnad	-7	0	-7
Foretakets tilskudd	0		0
Utbetalinger over drift	-	-3	-3
Netto pensjonsforpliktelse 31.12.23	-221	4	-217

Finansiell status konsern (mill. kr)	31.12.23	31.12.22
Pensjonsforpliktelse	558	577
Verdi av pensjonsmidler	-776	-812
Netto pensjonsforpliktelse før arbeidsgiveravgift	-217	-235
Arbeidsgiveravgift	1	1
Netto pensjonsforpliktelse etter arbeidsgiveravgift	-217	-234

Pensjonskostnad konsern (mill.kr)	31.12.23	31.12.22
Ytelsesbasert pensjon opptjent i perioden	-	0
Renter	-7	-1
Netto resultatført ytelsesbasert pensjonskostnad	-7	-1
Arbeidsgiveravgift	0	0
Innskuddspensjon og AFP	124	99
Periodens pensjonskostnad	117	98

Virksomhet holdt for salg

SpareBank 1 SMNs strategi er at eierskap som følge av misligholdte engasjementer i utgangspunktet skal ha kort varighet, normalt ikke lengre enn ett år. Investeringene bokføres til virkelig verdi i morbankens regnskap, og klassifiseres som holdt for salg.

Fra fjerde kvartal 2022 er datterselskapet SpareBank1 Markets klassifisert som holdt for salg. 22. juni 2022 meldte SpareBank1 SMN at SpareBank1 Markets styrker satsningen innenfor kapitalmarkedet og får SpareBank1 SR-Bank og SpareBank1 Nord-Norge som store eiere. SpareBank1 SR-Bank og SpareBank1 Nord-Norge overdrar sin markets-virksomhet til SpareBank1 Markets, og kjøper seg i tillegg opp i selskapet i form av et kontantvederlag. Etter gjennomføringen av transaksjonen vil SpareBank1 SMN eie 39,9 % og SpareBank1 Markets vil behandles som et tilknyttet selskap. Transaksjonen er nå godkjent av Finanstilsynet og Konkurransetilsynet, og er gjennomført i desember 2023.

Resultat fra SpareBank1 Markets er omklassifisert som følger:

Resultatregnskap (mill. kr)	Fjerde kvartal	Fjerde kvartal		
	2023	2022	2023	2022
Netto renteinntekter	-1	2	-8	8
Netto provisjons- og andre inntekter	-10	-162	-352	-515
Netto avkastning på finansielle investeringer **)	-111	-46	-342	-273
Sum inntekter	-122	-207	-702	-780
Sum driftskostnader	-107	-163	-577	-574
Resultat før skatt	-15	-61	-125	-206
Skatt	2	15	18	27
Resultat virksomhet holdt for salg	12	46	108	179

Resultatet for fjerde kvartal 2023 gjelder perioden frem til gjennomføring av transaksjonen i desember 2023. Etter gjennomføring er resultatet fra SpareBank 1 Markets behandlet som et tilknyttet selskap.

Januar-Desember 2023 (mill. kr)	Eiendeler	Gjeld	Virksomhetens			
			Inntekter	Kostnader	resultat	Eierandel
Mavi XV AS konsern	112	1	15	11	1	100 %
SpareBank 1 Markets			702	595	108	67 %
Sum Holdt for salg	112	1	717	609	108	

Tap på utlån og garantier

For detaljert beskrivelse av bankens tapsmodell viser vi til note 10 i årsregnskapet for 2022.

I andre kvartal 2023 ble det for første gang anvendt en oppgradert tapsmodell som gir forslag til sentrale forutsetninger ved bruk av regresjonsanalyse og simulering. Fremtidig misligholdsnivå (PD) predikeres basert på forventet utvikling i pengemarkedsrente og arbeidsledighet. I tredje kvartal er parametere rekalkulert som følge av oppdatert misligholdsinformasjon fra 2022 og optimalisering av parametersettingen. Alt annet like fører det til et noe lavere nedskrivingsnivå. Samtidig er modellen revidert siden forrige kvartal og endringer som følge av dette medfører et noe høyere nedskrivingsnivå. Fremtidig tapsnivå (LGD) simuleres basert på sikkerhetsverdier og forventninger til prisutvikling for sikkerhetsobjekter i ulike bransjer. Med SMNs forutsetninger i den oppdaterte modellen blir nedskrivningene i større grad enn tidligere allokert mot bransjer med stor rentebærende gjeld slik som eiendom, skipsfart og fiskeri. Norges Banks Pengepolitisk rapport er valgt som hovedkilde for forklaringsvariablene rente og arbeidsledighet samt forventet prisutvikling på boligeiendom i basisscenarioet. I fjerde kvartal ble ledelsens estimater og skjønnsmessige vurderinger om forventet utvikling for misligholds- og tapsnivå (PD og LGD) i stor grad basert på makroprognoser fra Pengepolitisk rapport (PPR) 4/23. Sammenlignet med tredje kvartal var både renteforventningene og estimatet for arbeidsledighet senket og det fører til lavere nedskrivingsnivå i basis scenarioet. For lavt scenario ble det i 4. kvartal benyttet samme forutsetninger som i Finanstilsynets stressscenario fra Finansielt Utsyn juni 2023. Dette scenarioet innebærer en lavere rentebane og et lavere nivå for arbeidsledighet enn i våre tidligere lave scenarioer og trekker også i retning av et lavere nedskrivingsnivå. Bransjen bygg og anlegg er vurdert generelt å ha fått vesentlig økt kredittrisiko og kunder innenfor denne bransjen er derfor som forrige kvartal klassifisert i trinn 2 eller 3.

I 2022 ble sannsynligheten for lavt scenario for bedriftsmarked ekskl. offshore økt av flere grunner - økt makroøkonomisk usikkerhet som følge av krigen i Ukraina, sterk økning i energi- og råvarepriser, utfordringer i forsyningskjedene og utsikter til varig høyere inflasjon og rentenivå. Framtidige tapsforventninger ble økt både i 2022 og i første kvartal 2023 ved at PD og LGD baner for både personmarked og bedriftsmarked ekskl. offshore ble hevet i basisscenarioet. Banken har fokusert på forventede langsiktige effekter av et høyre rentenivå og svakere økonomisk vekst. For offshore porteføljen ble det i løpet av 2022 som følge av vesentlig bedring i marked og markedsutsikter lagt til grunn økte inntjeningsforutsetninger i simuleringene og vekt for lavt scenario ble redusert for supply og subsea. Fra første kvartal 2023 er modellnedskrivningene for offshoreporteføljen beregnet med de samme forutsetningene som for bedriftsmarkedet for øvrig. Forventet kredittap (ECL) per 31. desember 2023 ble beregnet som en kombinasjon av 80 prosent forventet scenario, 10 prosent nedsidescenario og 10 prosent oppsidescenario (80/10/10 pst). Dette trekker i retning av et lavere nedskrivingsnivå sammenlignet med forrige kvartal der vektene var 75/15/10 for BM og 70/15/15 for PM.

Effekten av endringen av forutsetninger i 2023 er vist på linjen "Endring som skyldes endrede forutsetninger i tapsmodellen" i note 8. Nedskrivningene øker i deler av næringslivs- og personmarkedsporteføljen som følge av at vesentlig økt rentenivå og inflasjon forventes å øke fremtidige nivå for PD og LGD. Endringene i scenariovekting omtalt over reduserer nedskrivningene. Samlet utgjør dette 4 millioner kroner for banken og 29 millioner kroner for konsernet i reduserte nedskrivninger.

Sensitiviteter

Første del av tabellen under viser fullt modellberegnet forventet kredittap på grunnlag per 31. desember 2023 i de tre scenarioene, fordelt på porteføljene Privatmarked (PM), Bedriftsmarked (BM), og landbruk som summerer seg til Morbank. I tillegg viser tabellen fullt modellberegnet forventet kredittap i datterselskapet SpareBank 1 Finans Midt-Norge (SB1 Finans MN). ECL for morbanken og datterselskapet er summert i kolonnen Konsern.

Andre del av tabellen viser porteføljefordelt ECL ved anvendt scenariovekting samt en alternativ scenariovekting med doblet sannsynlighet for nedsidescenariet.

Dersom man doblet nedsidescenarioets sannsynlighet på bekostning av basisscenariet ved utgangen av 2023 ville dette medført en økning i tapsavsetningene på 108 millioner kroner for morbanken og 126 millioner kroner for konsernet.

	BM	PM	Landbruk	Sum morbank	SB 1 Finans MN, BM	SB 1 Finans MN, PM	Sum konsern
ECL i forventet scenario	624	85	68	777	39	21	838
ECL i nedsidescenariet	1.366	253	243	1.862	158	82	2.102
ECL i oppsidescenariet	376	44	32	452	18	12	482
ECL med anvendt scenarivekting 80/10/10	673	98	82	853	49	26	928
ECL med alternativ scenarivekting 70/20/10	748	115	99	962	61	32	1.055
Endring ECL ved alternativ vekting	74	17	18	108	12	6	126

Tabellen reflekterer at det er til dels betydelige forskjeller i underliggende PD- og LGD-estimer i de ulike scenarioene og at det er differensierte nivåer og nivåforskjeller mellom porteføljene. På konsernnivå er ECL i oppsidescenariet, som i stor grad reflekterer taps- og misligholdsbildet de seneste årene, om lag 60 prosent av ECL i forventet scenario. Nedsidescenariet gir over dobbel ECL sammenlignet med forventet scenario. Anvendt scenarivekting gir om lag 10 prosent høyere ECL enn i forventet scenario.